

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Anrhydeddu Pobl Eithriadol

Canllawiau ar lenwi ffurflen enwebu ac ysgrifennu geirda

Mae system Anrhydeddau'r
Brenin yn ffordd o gydnabod
pobl gyffredin am eu gwaith
eithriadol, boed hwnnw'n waith
â thâl neu'n waith gwirfoddol.

Anrhydeddu Pobl Eithriadol

Yng Nghymru, mae pobl o bob math – perchnogion busnes, entrepreneuriaid, pobl sy'n gweithio yn y gwasanaethau cyhoeddus a gwirfoddolwyr yn y gymuned – yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i'w cymunedau a'u pobl.

Mae Uned Anrhydeddau Llywodraeth Cymru yn chwilio am enwebiadau fel bod modd cydnabod a gwobrwyo pobl sy'n batrwm i eraill, sy'n arwain drwy esiampl ac sy'n dod â chlod i Gymru.

Caiff anrhydeddau eu rhoi i bobl mewn meysydd fel y rhain:

- gwasanaethau cymunedol a gwirfoddol
- y celfyddydau a'r cyfryngau
- iechyd a gofal cymdeithasol
- chwaraeon
- addysg
- gwyddoniaeth a thechnoleg
- busnes a'r economi
- gwasanaeth sifil neu wleidyddol
- gwasanaethau cyhoeddus

Gellir enwebu rhywun am Anrhydedd ar unrhyw adeg yn ystod eu gyrfa neu pan fyddant yn weithgar mewn swyddogaeth wirfoddol, ond yn ddelfrydol dylid gwneud hyn ar adeg pan maent wedi cyflawni darn sylweddol o waith yn hytrach na thuag at ddiwedd eu bywyd gwaith. Dim ond hyd at flwyddyn ar ôl ymddeoliad yr unigolyn y bydd anrhydeddau yn cael eu hystyried (ond yn ddelfrydol dylai hyn gael ei wneud 6 mis cyn yr ymddeoliad.)

Mae'n bosib y bydd rhai enwebeion posib wedi cael eu cydnabod yn barod yn lleol neu'n genedlaethol, ac wedi derbyn anrhydeddau am eu llwyddiant, ond nid yw cael un Anrhydedd neu wobwr arall yn atal rhywun rhag cael Anrhydedd ar lefel uwch am gyflawniadau pellach yn nes ymlaen yn eu gyrfa (o leiaf 5 mlynedd yn ddiweddarach).

Yn hanesyddol nid yw menywod, pobl anabl a phobl Ddu, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol wedi cael lle digonol yn yn y broses anrhydeddau, felly rydym yn awyddus iawn i gael enwebiadau ar gyfer pobl o'r grwpiau hynny.

Rydym hefyd yn ceisio sicrhau cydbwysedd daearyddol, felly hoffem gael enwebiadau o bob cwr o Gymru.

Os oes unrhyw un yn eich sefydliad chi yn haeddu cael ei gydnabod ag Anrhydedd, hoffem ichi ei enwebu. Bydd y canllawiau hyn yn eich helpu i ysgrifennu enwebiad a fydd yn dangos yr hyn y mae eich enwebai wedi'i gyflawni.

Er bod Uned Anrhydeddau Llywodraeth Cymru yn gwahodd enwebiadau am Anrhydeddau ddwywaith y flwyddyn (ym mis Chwefror a mis Gorffennaf), nid oes angen ichi aros tan hynny os ydych yn gwybod am rywun sy'n haeddu un. Rydym yn eich annog i anfon eich enwebiad ar unrhyw adeg yn ystod y flwyddyn. Mae manylion ynghylch sut i wneud hynny i'w gweld ar ddiwedd y canllawiau hyn.

Pwy sy'n haeddu Anrhydedd?

Mae anrhydeddau yn cydnabod ac yn dathlu cyflawniadau arbennig. Mae llai o anrhydeddau ar gael nag o bobl sy'n eu haeddu, felly gan eu bod yn brin fe ddylent gael eu cadw ar gyfer pobl:

- Sydd wedi newid pethau, yn enwedig drwy gyflawniad pendant, ymarferol.
- Sydd, drwy eu gwaith, wedi dod â bri i fywyd fywyd Prydain neu wedi hybu enw da Cymru/y DU yn eu maes neu drwy eu gweithgarwch.

Mae'r Anrhydeddau wedi'u cynllunio'n benodol i gydnabod aelodau o gymdeithas sydd wedi mynd y tu hwnt i'r hyn a ddisgwylir ganddynt mewn gwaith cyflogedig neu wirfoddol; mae'n fwy na chydabyddiaeth am wasanaeth hir.

Os ydych yn meddwl bod y person sydd gennych chi dan sylw yn bodloni un o'r meini prawf hyn, neu'r ddau, a'i fod wedi gwneud cyfraniad sydd uwchlaw cyfraniad pobl eraill, ystyriwch ei enwebu am Anrhydedd.

Sut mae enwebu rhywun?

Gellir cael ffurflen enwebu neu ffurflen eirida drwy gysylltu â thîm Anrhydeddau Llywodraeth Cymru yn honours@llyw.cymru. Bydd y naill neu'r llall yn cael ei derbyn.

Y peth pwysicaf yw rhoi tystiolaeth o'r hyn y maent wedi'i wneud, canlyniad eu gwaith a sut mae hynny wedi gwneud pethau'n well i bobl eraill.

Does dim ffordd gywir na ffordd anghywir o ysgrifennu enwebiad, a does dim rhaid iddo fod yn hynod o ffurfiol. Ceisiwch sicrhau nad yw'r 'Geirida Hir' yn fwy na 2700 o nodau (gan gynnwys gofodau), a gwnewch yn siŵr eich bod yn llenwi'r adran Monitro Cydraddoldeb hefyd.

Mae pob enwebiad yn wahanol, ond dylai eich enwebiad chi ddweud stori'r hyn y mae eich enwebai wedi ei wneud. Dechreuwch gyda pharagraff agoriadol cryf sy'n tynnu sylw'r darlennydd ac yn dangos beth sy'n gwneud yr enwebai yn arbennig; rhowch enghraifftiau o sut mae wedi arddangos safon eithriadol.

Dangoswch bod eich enwebai:

- Wedi cyfrannu mewn ffordd arbennig at wella bywydau pobl sy'n llai abl i helpu eu hunain.
- Wedi dangos ymroddiad i waith gwirfoddol cyson ac anhunanol.
- Wedi bod yn arloesol neu'n greadigol er mwyn sicrhau canlyniadau parhaol.

Dylai enwebiad da hefyd ddisgrifio, mewn ffordd mor fyw a manwl ag sy'n bosib, y gwahaniaeth y mae eu cyfraniad wedi ei wneud.

Ceisiwch ateb y cwestiynau hyn:

- Sut roedd pethau cyn i'r unigolyn ddechrau?
- Sut maen nhw erbyn hyn?
- Beth sy'n gwneud eich enwebai yn wahanol i bobl eraill sy'n gwneud yr un peth?

Rhowch fanylion i gefnogi'r datganiadau hyn.

Dangoswch fod eich enwebai:

- Wedi ennill parch eich gydweithwyr ac wedi dod yn esiampl yn ei faes.
- Wedi dal ati i gyflawni, er gwaethaf pob disgwyl efallai, a hynny'n gofyn am ddewrder moesol, gweledigaeth, y gallu i wneud dewisiadau anodd neu ymroddiad penderfynol a gwaith caled.

Ond cofiwch roi tystiolaeth bendant i ategu eich gosodiadau bob tro. Peidiwch â dweud bod y cyflawniad wedi cael effaith eang: disgrifiwch beth oedd yr effaith a dangoswch pam ei fod wedi bod yn bwysig.

Sut mae dod o hyd i'r geiriau iawn?

Wrth ysgrifennu enwebiad mae'r geiriau canlynol yn ddelfrydol, ond rhaid eu hategu â thystiolaeth o'r sefyllfa a'r canlyniad fel bod eich enwebai yn sefyll allan yn glir ymhlith ei gymheiriaid.

Mae enwebiadau effeithiol yn aml yn cynnwys geiriau fel:

- Penderfyniad
- Ymrwymiad
- Parch
- Ysgogiad
- Cynaliadwyedd
- Cydnabyddiaeth
- Effaith
- Perfformiad
- Llysgennad

Ansoddeiriau fel:

- Dibynadwy
- Diflino
- Cydwybodol
- Perswadiol
- Angerddol
- Rhagorol

Bydd eich enwebiad yn cael ei adolygu a'i olygu gan yr Uned Anrhydeddau ac efallai y byddwn yn cysylltu â chi i ofyn am ragor o wybodaeth i egluro neu ddiweddarau cyflawniadau eich enwebai.

Beth ddylwn i beidio â'i wneud?

Fel y soniwyd yn barod, does dim ffordd anghywir o ysgrifennu enwebiad. Ond cofiwch fod pwyllgorau anrhydeddau yn barnu rhinweddau'r unigolion ar sail yr wybodaeth a ddarperir iddynt. Enwebiad da yw'r sylfaen ar gyfer hynny. Dim ond yr enwebiadau cryfaf fydd yn arwain at Anrhydedd.

Rhaid bod â digon o wybodaeth i wneud achos cryf. Felly ni ddylai eich enwebiad fod yn:

- CV estynedig
- rhestr o gyflawniadau addysgol
- rhestr o benodiadau, aelodaeth pwyllgorau, gwobrau neu swyddi
- disgrifiad swydd sy'n dangos yr hyn y mae'r person i fod i'w wneud.

Gan fod enwebiadau gwael yn aml yn rhestru'r pethau hyn, cwyn aml gan bwyllgorau yw nad yw'r person sydd wedi'i argymhell yn "gwneud dim mwy na'i swydd" neu'n "gwneud dim byd sy'n sefyll allan".

Yn hytrach dylai eich enwebiad ddisgrifio beth sy'n arbennig am gyflawniadau eich enwebai a dangos yn gofiadwy ac yn berswadiol sut ac ymhle y mae wedi gwneud gwahaniaeth.

Anfonwch eich enwebiadau wedi'u cwllhau i:

honours@llyw.cymru

Bydd yr enghreifftiau isod yn eich helpu i lunio geirda trawiadol a llawn gwybodaeth ar gyfer eich enwebai. Mae pob un yn ddetholiad o eirda hirach ar gyfer enwebai oedd yn llwyddiannus yn y broses Anrhydeddau.

Cyfraniad o safon fyd-eang i ymchwil gofal iechyd – Urdd Marchog

Mae'r unigolyn hwn yn adnabyddus yn rhyngwladol fel arweinydd yn ei faes ac mae wedi rhoi Cymru ar lwyfan y byd.

“Mae wedi gwneud cyfraniad eithriadol i'r ddealltwriaeth wyddonol a chyhoeddus o afiechydon seiciatrig a niwrolegol, ac wedi gwella'r amgylchedd academiaidd yng Nghymru yn fawr, gan ddenu ymchwilwyr blaenllaw o bedwar ban byd. Mae wedi bod yn arweinydd rhagorol mewn Seiciatreg Academiaidd dros y ddau ddegawd diwethaf ac wedi datblygu canolfan ragoriaeth sy'n cael ei chydabod yn rhyngwladol ac sydd o safon wirioneddol fyd-eang.

Ymysg ei brif gyfraniadau mae adnabod genynnau a llwybrau newydd sy'n gysylltiedig â thueddiad tuag at glefydau Sgitsoffrenia ac Alzheimer.

Mae gan y darganfyddiadau hyn botensial i lywio strategaethau therapiwtig ar gyfer clefydau difrifol nad ydynt wedi cael sylw digonol yn y gorffennol. Mae'r gwaith yn cael effaith uniongyrchol ar iechyd a gofal pobl yng Nghymru, yn y DU a ledled y byd. Mae'n arwain yr agenda ymchwil, gan ganolbwyntio ar ddefnyddio cysylltiadau genetig newydd mewn clefydau niwroseiciatrig i nodi achosion sylfaenol, fel bod modd defnyddio dull sy'n seiliedig ar dystiolaeth i gynllunio profion diagnostig a therapïau. Ar ei ben ei hun, mae wedi creu tîm â ffocws pendant sy'n gweithio ar eneteg clefydau newroseiciatrig, ac mae wedi llwyddo i ennill cyllid grant sylweddol yn gyson gan y Cyngor Ymchwil Meddygol, y Wellcome Trust ac ariannwyr eraill. Mae wedi cyhoeddi dros 500 o bapurau ac adolygiadau – llawer ohonynt yn y cyfnodolion mwyaf blaenllaw.”

Beth sy'n gwneud hwn yn enwebiad gwyb?

- Mae pwysigrwydd ei gyfraniad personol yn glir. Mae'n arweinydd yn hytrach nag yn ddim ond un o dîm.
 - Mae effaith ei waith wedi cael ei deimlo ar y lefelau rhyngwladol uchaf.
-

Arweinydd byd mewn maes clinigol newydd – CBE

Mae'r unigolyn hwn wedi trawsnewid prosesau cemegol drwy'r byd.

"Mae'n un o gemegwyr mwyaf amlwg a dylanwadol y byd, sydd wedi gwneud llawer o ddarganfyddiadau arloesol ym maes diwydiant ac yn y maes academiaidd, gan gynnwys dros 40 mlynedd mewn catalysis. Catalysis yw'r cynnydd yng ngyfradd yr adwaith wrth ychwanegu sylwedd arall – catalyst. Mae ei ddarganfyddiadau wedi trawsnewid prosesau peirianeg gemegol drwy'r byd, gan arbed biliynau o bunnoedd bob blwyddyn. Mae wedi gwneud cyfraniad anferth i gymdeithas ac i'r amgylchedd drwy'r gwaith hwn, ac yn enwedig drwy ei ddarganfyddiad gwyddonol mwyaf: catalysis drwy aur."

Beth sy'n gwneud hwn yn enwebiad gwyb?

- Mae'n cael ei gydnabod yn rhyngwladol fel arbenigwr yn ei faes.
 - Mae'n amlwg yn arloeswr yn ei faes.
-

Arwain ac Arloesi – OBE

"Rhoddodd 25 mlynedd o wasanaeth ymroddedig i'r coleg cyn ymddeol o'i swydd amser llawn fel Cyfarwyddwr Lletygarwch a Chyfarwyddwr Datblygu Sgiliau yn 2010. Mae'n dal i wneud cyfraniad nodedig i'r Coleg fel ymgymghorydd Sgiliau Rhyngwladol am oddeutu diwrnod yr wythnos. Mae ei ymroddiad a'i gyfraniad wedi cael effaith ar y diwydiant lletygarwch a thwristiaeth, yn arbennig ym maes hyfforddiant a datblygiad personol pobl ifanc a'r rhai a gyflogir yn y diwydiant, gan gynnwys pobl ifanc ag anghenion arbennig.

Mae wedi gwneud cyfraniad eithriadol i'r coleg. Mae wedi helpu i lywio gyrfaedd a dyheadau miloedd o bobl ifanc yn yr ardal sydd wedi derbyn hyfforddiant yn ôl ei athroniaeth o ragoriaeth mewn addysg. Mae wedi helpu'r coleg i ennill enw da drwy'r byd fel canolfan ragoriaeth mewn lletygarwch ac i ennill gwobrau cenedlaethol a rhyngwladol yn rheolaidd, gan ddod â medalau aur adref i'r coleg a'i fyfyrwyr. Arweiniodd dîm mewn cystadleuaeth dan nawdd cymdeithas gogyddion Euro-Toques ym Mrwsel, a llwyddo i ennill Ysgol Westy Orau Ewrop o blith ymgeiswyr o 17 gwlad. Ym mis

Tachwedd 2011, cafodd y coleg ei anrhydeddu yng Ngwobrau Jiwibili Ddiemwnt y Frenhines am gyflawni rhagoriaeth rhyngwladol mewn lletygarwch ar bob lefel.”

Beth sy’n gwneud hwn yn enwebiad gwyh?

- Mae ei gyfraniad yn gadael gwaddol y bydd staff a myfyrwyr yn parhau i elwa arno.
 - Tynnwyd sylw at y gwobrau a’r medalau y mae wedi’u hennill o’r blaen am yr hyn y mae wedi’i gyflawni.
-

Creu sefydliad drwy gefnogi ac eirioli – MBE

“Mae ei sefydliad wedi ymrwymo i gryfhau teuluoedd mewn cymunedau Mwslimaidd. Dros gyfnod o ddegawd a mwy, er gwaethaf bygythiadau o drais, mae wedi bod yn cynnig cyngor, cymorth ac eiriolaeth i unigolion a theuluoedd agored i niwedd sy’n wynebu pwysau cymdeithasol, gan gynnwys teimlo’n ynysig ac anawsterau a heriau bywyd teuluol a chymunedol. Mae hi hefyd wedi treulio cryn amser yn rheoli gwaith achosion cymhleth, gan gynnig cefnogaeth a cheisio cymorth i amddiffyn y rhai sy’n dioddef trais ar sail anrhydedd, camdriniaeth a throseddau, gan gynnwys achosion o briodas dan orfodaeth a gwragedd a phlant sydd wedi cael eu gadael.

Mae ei gwybodaeth a’i phrofiad yn y maes hwn yn golygu ei bod yn arbenigwraig genedlaethol a rhyngwladol ar drais ar sail anrhydedd, a chaiff geisiadau mynych i gynnal asesiadau risg arbenigol yn y maes, i oruchwyllo’r broses o reoli achosion ac i ddarparu cyngor er mwyn asesu a nodi ffactorau risg neu bryderon. Mae’r rhan fwyaf o’r gwaith achos yn cael ei wneud mewn cydweithrediad â’r heddlu, awdurdodau lleol, gweithwyr cymdeithasol penodedig ac asiantaethau perthnasol yn y trydydd sector. Yn 2010, bu’n gyfrifol am ddatblygu cyfeiriadur a chanolfan ar-lein gyntaf y DU ar Drais ar Sail Anrhydedd a Phriodas dan Orfodaeth.”

Beth sy’n gwneud hwn yn enwebiad gwyh?

- Mae ei phrofiad a’i gwybodaeth wedi ei sefydlu’n arbenigwraig ryngwladol yn ei maes.
 - Mae’n dangos mai ei chanolfan oedd y cyntaf o’i bath yn y DU.
-

Gwneud mwy na'i ddyletswydd – BEM

Mae'r Gofalwr Cartref hwn yn cynnig cymorth sydd ymhell y tu hwnt i'r hyn a ddisgwylir ganddo yn ei swydd.

“Mae'n Ofalwr Cartref sy'n gweithio yn y gymuned leol gyda phobl oeddrannus a bregus – llawer ohonynt heb berthnasau'n lleol i'w helpu. Mae ar alwad yn gyson ac yn wirfoddol, 24 awr y dydd, ac mae bob amser yn gwneud mwy na'r hyn y disgwylir i ofalwr ei wneud fel rhan o'i rôl. Mae bellach wedi pasio oed ymddeol ac mae'n dal i helpu pobl fel y mae wedi gwneud erioed, gan ddarparu bwyd o'i gegin ei hun, casglu presgripsiynau, siopa a mynd a phobl at y meddyg neu i'r ysbyty – gan wneud hynny bob amser gyda gwen ac ambell i jôc fach.

Bydd hefyd yn mynd i nôl papurau newydd ar gyfer ei gleientiaid, saith diwrnod yr wythnos. Ben bore, bydd yn casglu'r papurau a'r cylchgronau, ynghyd â bara a llaeth, ac yn eu dosbarthu.

Nid yw'n gweithio oriau penodol – yn hytrach mae'n gwneud popeth sydd angen ei wneud ar gyfer pob unigolyn pan fydd angen hynny. Mae'n gyndyn o fynd ar wyliau rhag ofn siomi'r rhai sy'n dibynnu arno am gymorth. Mae yno iddyn nhw bob dydd, gan gynnwys dydd Nadolig.

Mae ei gyfraniad yn ei gymuned yn wasanaeth hanfodol i bobl fethedig sy'n awyddus i barhau i fyw yn eu cartrefi. Heb ei gymorth ef, byddent yn gorfod dibynnu ar y gwasanaeth mwy cyfyngedig a gynigir gan y cyngor lleol, a heb ei ofal ef byddent wedi gorfod mynd i gartrefi gofal.”

Beth sy'n gwneud hwn yn enwebiad gwyd?

- Mae'r enwebai yn darparu gwasanaeth nad yw ar gael yn unman arall, ac mae'n mynd y tu hwn i'r hyn sydd ar gael drwy'r gwasanaethau statudol.
- Mae effaith ei waith i'w gweld ar lefel ymarferol mewn cymuned leol; mae hyn yn nodweddiadol o enwebai ar gyfer BEM.

KBE/DBE – Marchog/Bonesig Urdd yr Ymerodraeth Brydeinig

Cyfraniad rhagorol mewn unrhyw faes gweithgarwch (fel arfer, ond nid yn unig, ar lefel genedlaethol), neu mewn swyddogaeth a fydd yn cael ei chydabod gan grwpiau o gymheiriaid fel un ysbrydoledig ac o bwys cenedlaethol, ac sy'n dangos ymrwymiad parhaus.

Ffactorau allweddol:

- Cyfraniad digyffelyb a pharhaus.
 - Cyfraniad a gydnabyddir gan grwpiau cymheiriaid fel un ysbrydoledig.
 - Teimlir effaith y cyfraniad ar lefel genedlaethol.
-

CBE – Cadlywydd Urdd yr Ymerodraeth Brydeinig

Rôl genedlaethol amlwg i raddau llai, rôl arweiniol amlwg mewn materion rhanbarthol drwy gyflawniad neu wasanaeth i'r gymuned, neu gyfraniad arloesol nodedig iawn yn ei faes gweithgarwch.

Ffactorau allweddol

- Llwyddiant neu wasanaeth mewn rôl arweiniol ar lefel ranbarthol.
 - Cyfraniad hynod nodedig ac arloesol sy'n cael effaith eang.
-

OBE – Swyddog Urdd yr Ymerodraeth Brydeinig

Rôl ranbarthol neu ar draws sir gyfan sy'n nodedig mewn unrhyw faes, drwy lwyddiant neu wasanaeth i'r gymuned, gan gynnwys ymarferwyr nodedig sy'n adnabyddus yn genedlaethol.

Ffactorau allweddol:

- Rôl ranbarthol neu dros sir gyfan.
 - Teimlir effaith y cyfraniad gan nifer sylweddol o bobl neu ar draws ardal ddaearyddol eang.
-

MBE – Aelod o Urdd yr Ymerodraeth Brydeinig

Llwyddiant neu wasanaeth yn y gymuned ac ar ei rhan, sy'n eithriadol yn y maes ac sydd wedi cael effaith barhaus a gwirioneddol sy'n amlwg yn esiampl i eraill.

Ffactorau allweddol:

- Llwyddiant neu wasanaeth eithriadol
 - Cyfraniad parhaus
 - Effaith wirioneddol
 - Esiampl yn lleol.
-

BEM – Medal yr Ymerodraeth Brydeinig

Cyflawni neu gyfrannu gwasanaeth ymarferol iawn i'r gymuned mewn ardal ddaearyddol lleol. Gallai hyn fod ar ffurf ymrwymiad parhaus i gefnogi gweithgaredd elusennol a/neu wirfoddol lleol iawn; neu waith arloesol sydd wedi cael effaith wirioneddol.

Ffactorau allweddol:

- Cyfraniad lleol cyson, neu
 - Waith arloesol sydd wedi cael effaith fawr am gyfnod cymharol fyr.
-

Ar bob lefel, mae'r gwobrau yn tynnu sylw at wasanaeth ymroddedig sy'n deilwng o gydnabyddiaeth gyhoeddus.

